

Aleksandar Nikolić – Aca

Rođen je 28. oktobra 1924. u Sarajevu, dok je njegova majka bila u gostima kod sestre. Njegovi roditelji su bili iz Brčkog, otac svima znan, imućan trgovac. Tu je završio osnovnu školu i počeo da igra tenis, već sa šest godina. U Dom „Kralj Aleksandar“ u Beogradu upisao se 1936. i tu išao do šestog razreda dok rat nije prekinuo sve. Tu se prvi put sreo s košarkom zahvaljujući profesoru Milanu Vukoticu koji je bio na Olimpijadi u Berlinu i video kosarku koju je kasnije preneo u skolu. Maturirao je 1943, kao košarkaš Obilića gde je bio jedan od boljih igrača. Od oslobođenja Beograda bio je u vojsci sa čijim timom je bio nezvanični prvak Jugoslavije 1945 po naredbi Ratka Vlahovica, kapetana koji ga je primorao da igra za Armijski tim a ne za Srbiju. Interesantno je da je Aca postigao odlučujuće koseve za Armijski tim koji je u finalu pobedio selekciju Srbije 1945 godine.

Kao i svima koji su četrdeset pete zakoračili između onih zidina, Kalemegdan će i njemu odrediti stazu kojom će gaziti do sudnjeg dana. Nebojša, njegov kum i trenerski uzor, objasnio je jednom da su „Aca i jugoslovenska košarka rasli zajedno“.

„Aca se jednog dana pojavio u uniformi KNOJ-a* i imao je drugačiji status od igrača u Armiji. Pristupio je Crvenoj zvezdi, igrao u slobodno vreme, dolazio na treninge zajedno s Bracom Alagićem koji je s njim bio u jedinici. Igrao je 1946 za Metalac, danasni OKK Beograd da bi presao u Crvenu Zvezdu 1947 godine i ubrzo se probio među standardne prvotimce, zajedno s Ivanom Dimićem, Vasom Stojkovićem, Borom Stankovićem i plejadom mladih igrača među kojima je odskakao Gec.

Crvena Zvezda Prvak Jugoslavije 1951 godine

Stoje:
Demšar
Sokolović
Popović
Ćurčić
Gec
Alagić

Čuče:
Bjegojević
Kalembra
Nikolić
Roklicer

Zbog svog vojnog statusa prešao je iz Zvezde u Partizan, poput braće Šaper, ali se brzo vratio i s njom osvojio tri titule, od 1947. do 1949. Nije bio superzvezda, ali je bio dobar igrač. Tipično krilo, brz, vešt s loptom, vrlo upotrebljiv, posebno za kontranapade, borben, disciplinovan, žustar. Nedostajao mu je šut sa distance. Vratio se u BSK 1951 (sadasnji OKK Beograd) i ostao dve sezone u klubu koji muje obeležio trenersku karijeru.

Za reprezentaciju je odigrao 13 mečeva i postigao 41 poen. Prvi, na Prvenstvu Balkana u Bukureštu 1946, protiv Rumunije (27:30), što je i prva utakmica u istoriji nacionalnog tima. Poslednji u Nici na Božić 1950, protiv Italije (37:40), u kvalifikacijama za Prvo svetsko prvenstvo u Buenos Airesu.

1947 godina reprezentacija Jugoslavije na pripremama u Opatiji. Profesor Nikolic prvi s desne strane u prvom redu

Prvih posleratnih godina lutao je između medicine i prava. Pošto je ušao u Komisiju za fizičku kulturu Izvršnog odbora grada Beograda, redovno je bio u kontaktu s Borom Jovanovićem koji je vodio Katedru za igre na DIF-u. On ga je, zahvaljujući dobroj igračkoj tehnici, pozvao za demonstratora krajem 1948. To je bio početak njegovog košarkaškog usavršavanja. Sledeće godine je već vodio žensku reprezentaciju i bilo je jasno da je blizu dan kada će prestati da igra. Njegovu odluku ubrzao je incident na jednoj utakmici na DIF-u. U jednom duelu faulirao je studenta tog fakulteta, Eftimovskog, koji ga je u besu gađao loptom.

Gornji red: Vasa Stojković, Milan Blagojević, Borko Jovanović, Aleksandar Gec, Srdjan Kalembert
Donji red: Nebojša Popović, Borislav Stanković, Aleksandar Nikolić

Negde u to vreme upoznao je Kseniju, koja će učiniti veliku uslugu košarci tako što će prihvati skromnu, ali vrednu ulogu u njoj: da bude supruga nekome ko je dvadeset četiri časa dnevno živeo za košarku. Ksenija je čerka prote iz Brčkog. Upoznali su se prvih dana 1949, na žuru u njenoj kući. Sutradan, na Svetog Stefana, dopustila mu je da je otprati pošto su se vraćali od zajedničkog prijatelja sa slave.

Venčali su se 10. aprila 1950. u Beogradu. Prvih dvanaest godina braka živeli su u petosobnom stanu u Kosovskoj koji su delili s još dve porodice, gde su dobili obe čerke, Dubravku i Marinu. Tu su povremeno svraćali i Nebojša, Bora i Raša, kad su stizali čuveni paketi iz Brčkog. Posle su se Nikolići preselili na Novi Beograd.

Reprezentacija Jugoslavije pre odlaska na Evropsko Prvenstvo 1955 godine. Profesor Nikolic prvi s desna u donjem redu.

Srđa Kalembert kaže da, sudeći po igračkom umeću, nije moglo ni da se naslutи da će od Aca biti bilo kakav trener a kamoli trenerčina. Tada se još verovalo da samo dobar igrač može da bude i dobar trener. „Jednog dana, februara pedeset prve, dolazi Nebojša na Zvezdu. Penjemo se na sprat, Saša Gec, on i ja. Kaže Nebojša: 'Aca će da bude savezni kapiten!' Mi skočimo na njega: 'Koji Aca?! Ma kakav crni Aca kad ne može da nam priđe kao igrač.'

Aca je bio brzajac, dobro je trčao kontru i bio specijalista za 'kelneraj'. Mi igrači nismo nikoga priznavali osim Nebojše. Imali smo trenere strance, Bugarina Temkova i Mađara Kamaraša, koje je Nebojša doveo. Imali smo Francuza Hela, čak i Amerikanca, koji je bio s nama u Zagrebu. Kako je Nebojša odredio Acu? Kod njega su došli ljudi iz Centralnog komiteta i rekli mu: 'Ti ima da ideš na DIF, da budeš savezni kapiten.' Kad ih je odbio, rekavši da hoće da uči za novinara, kazali su mu: 'U redu, onda nam nađi nekoga!' Tako je predložio Acu, koji je postao to što je postao. Stevica Čolović je bio protivkandidat, ali Nebojšina je bila poslednja.“

Aleksandar Nikolić, Borislav Stanković

Kada je 1951. izabran za saveznog kapitena, postavljen mu je uslov da završi DIF. Može se reći da je bio samouk, kao što smo, uostalom, svi mi manje-više bili. Ali, učio je košarku, sticao nova iskustva, stvarajući svoj pogled na igru. Uvek smo odlično sarađivali i nikada se nismo razilazili u shvatanju. Po meni, on je najbolji evropski stručnjak, čovek koji je štošta otkrio u košarci, oformio školu, specifično shvatanje i pravac. Primer je čoveka koji je sve postigao radom. Kao i svako od krv i mesa, imao je i mane. Nije imao smelosti da afirmiše mlade igrače, kao ni menadžerske sposobnosti, zbog čega je uvek pored sebe morao da ima direktora reprezentacije, tehničkog rukovodioca. Možda je baš zato i uspeo. Jer je u celosti mogao da se posveti igralištu i lopti. Košarci.“

Taj tehnički rukovodilac uglavnom je bio Bora Stanković s kojim je, u svom prvom mandatu, od 1951. do 1965, vodio državni tim. Aca je vodio Jugoslaviju na sedam evropskih prvenstava, dva svetska i dve olimpijade, osam balkanijada i na jednim mediteranskim igrama. Vodio je i zene Partizana cak cetiri godine, malo bio i trener zena Crvene Zvezde, vodio nasu zensku reprezentaciju na turnir u Pariz 1950 godine.

Radio je u tom periodu volonterski, ponekad i šest meseci godišnje, a jedine nagrade koje je dobio bile su tranzistor „soni“ i umetnička slika. Prvi je reprezentaciju odveo na Olimpijske igre, prvi s njom osvojio medalju na najvećim takmičenjima, prvi pobedio Ameriku i Sovjetski Savez. Po sopstvenom priznaju mu je najteze palo 9 mesto u Istanbulu 1959 na Evropskom prvenstvu kada smo zbog kos razlike i cudnog sistema bodovanja zbog jednog poena izostali iz polufinala.

Smatra da je reprezentacija pod njegovim vodjstvom najbolje igrala na Evropskom Prvenstvu 1977 godine u Lijezu. Filozofija njegove igre počivala je na odbrani. Skepticizam i strah – što mu se uvek pripisivalo – po Borinim rečima, zapravo su bili način da ekipu maksimalno motiviše i uozbilji.

Reprezentacija Jugoslavije 1961 godine Evropsko Prvenstvo u Beogradu, srebrna medalja

Gornji red: Selektor Aleksandar Nikolić, Sreten Dragojlović (C. zvezda), pomoćni trener Boris Kristančić, Miodrag Nikolić (OKK Beograd), Slobodan Gordić (OKK Beograd), kondicioni trener Slobodan Konstantinović, Radivoj Korać (OKK Beograd), Zvonko Petričević (Lokomotiva, danas Cibona), Nemanja Đurić (Radnički), pomoćni trener Ranko Žeravica. Donji red: Vital Ajzelt, Marjan Kandus, Miha Lokar, Ivo Daneu (sva četvorica iz Olimpije), Željko Troskot (Zadar) i Radovan Radović (Partizan).

„Aca se prvo upisao na medicinu, pa se prebacio na prava. Zatim se pod uticajem svih nas, a najviše Nebojšinim i mojim, upisao na DIF. Mi košarkaši smo ga, da tako kažem, delegirali zajedno s Mijom Stefanovićem. Bili su prvo asistenti kod Bore Jovanovića a kasnije su dobili i profesuru. Aca je bio neobično metodičan čovek, perfekcionista kakav se retko viđa. Postao je savezni kapiten već u 27. godini. Kao trener se brinuo o svim mogućim i nemogućim detaljima i igre i života košarkaša. Prvih deset godina je, kao volonter, vodio reprezentaciju i ostvario rezultate koji su bili primereni tom vremenu.“

OKK Beograd Prvak Jugoslavije 1963 godine

Stoje: Nikolić, Erkić, Gordić, Rajković, Korać, Nikolić, Tošić

Cuce: Ivačković, Pazman, Kosović, Gajin, Pavelić, Stanković

Uživao je ogromno poštovanje kod igrača, košarkaši su već na prvom treningu, posle par minuta, uviđali o kakovom se autoritetu radi. Tako što bi im nenametljivo pokazao da zna košarku deset puta više od njih. Nekadašnji kapiten Crvene zvezde Vladimir Cvetković, koga je Aca pozvao u reprezentaciju, kaže o njemu da je iznad svega bio pravičan: „Ražnatović i ja smo kao početnici imali isti tretman kao Daneu i Korać.“

Partizanov kapiten Radovan Bata Radović seća se da su se iza Acine strogooče uvek krile očinska briga i spremnost za igru i šalu. „Igrao je karte s nama, normalno, preferans. Drao nas je, ali nismo nikad igrali u pare. Bio je neviđeni hazarder na kartanju, ali ne i u košarci i životu.“

Nebojša Popović, Borislav Stanković, Danilo Knežević, Milorad Sokolović, Aleksandar Nikolić

Na DIF-u je diplomirao 1957. i odmah postao asistent, a šest godina kasnije i docent. Prvi klub koji je trenirao bio je OKK Beograd davne 1952 godine a zatim Partizan, od 1959. do 1961, a prvu klupsku titulu osvojio je sa OKK Beogradom, one, 1963. godine kad je uprava nakratko „sklonila“ Boru s klupe.

Posle Evropskog prvenstva u Moskvi 1965. reprezentaciju je ostavio Žeravici, uzeo neplaćeno odsustvo na fakultetu (bilo mu je zabranjeno da vodi klub i reprezentaciju) i postao trener Petrarke iz Padove (1965–1967). U Acino vreme Petrarka je imala prosečan tim i odličnog Amerikanca Daga Moa. U prvoj sezoni bila je treća, u drugoj iako osma uspela je da savlada oba puta Borinu Oransodu iz Kantua.

Odlazi nazad u Italiju, na klupu Injisa iz Varezea koji s njim, od 1969. do 1973, postaje najjači evropski tim. Za četiri godine Menegin, Flaborea, Bison, Raga, Mors, Osola, Ruskoni i ostali bili su tri puta prvaci Evrope, tri puta prvaci Italije 2 puta Interkontinentalni prvaci i osvajaci tri kupa Italije. Tada je sve iznenadio promenama odbrane sto je u to vreme bilo nesto sasvim novo u Evropskoj kosarci. Kad je odlazio, igrači su mu priredili topao ispraćaj.

Nikolić, Ossola, Menegin, Zanata

Nikolić, Slavnić

Vratio se u Beograd, u Crvenu zvezdu, na poziv njenog novog predsednika Aleksandra Geca. Profesor je smatrao da mu je to bila najteza sezona u karijeri, trenirao je ekipu koje je morala da bude prvak Jugoslavije a zavrsila kao cetvrti. Nije uspeo da uklopi Simonovica, Kapicicu i Slavnica i Crvena Zvezda je osvojila Kup Evropskih Kupova te godine.

Posle Crvene zvezde vodio je Fortitudo iz Bolonje (1974–76), iz kog se vratio u reprezentaciju.

Kao da su i Nebojša i Bora i Raša i on osećali da nije završio svoju misiju, započetu četvrt veka ranije. Usledile su dve zlatne godine, kada se igrala najlepša košarka, na Evropskom prvenstvu u Liježu 1977. i na Svetskom šampionatu u Manili 1978. Dok su se svi divili Slavnićevoj i Kićanovićevoj „odbojci“ u Liježu, u poslednjim trenucima susreta sa Sovjetskim Savezom, on je htio da propadne u zemlju od sramote. Takav je bio, stalno je govorio da je cilj da se protivnik pobedi sa što većom razlikom, ali da nikako ne sme da se potcenjuje.

Jugoslavija Prvak Evrope 1977 godine

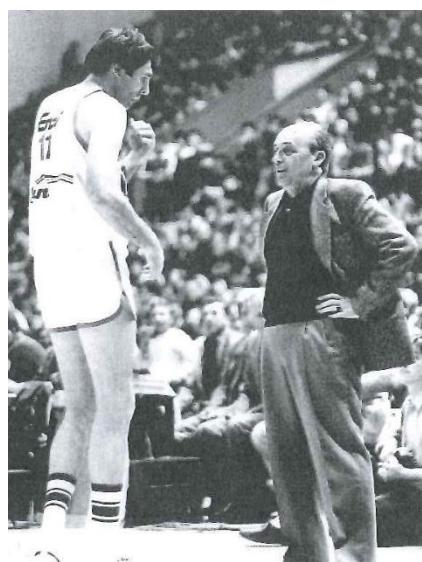
Stoje: Radovanović, Krstulović, Ćosić, Jelovac, Jerković, Djogić, Varajić, Dalipagić

Cuce: Kićanović, Slavnić, Delibašić, Papić

Reprezentacija Jugoslavije Prvak Sveta 1978 godine

Kićanović, Vilfan, Dalipagić, Delibašić, Radovanović, Knego, Krstulović, Skročić, Ćosić, Žižić, nedostaju Jerković i Slavnić, sa Predsednikom Jugoslavije Josipom Brozom Titom, Aleksandrom Nikolićem i Radomirom Šaperom

Ovenčan titulom svetskog prvaka, mogao je da bira gde će posle Filipina, ali je odbio mnoge evropske pozive i krenuo za Čačak.

Kako se to zbilo, ispričao je njegov kum Milorad Sokolović Soko, u knjizi Bojana Milovanovića *Per aspera ad astra: Siguran sam da ste, kao i mnoge moje kolege, uvereni da sam zbog kumstva uvek bio na izvoru informacija, bar kad je u pitanju reprezentacija na čijem je čelu popularni Profesor bio dugo godina.*

Uveravam vas da ste u velikoj zabludi. Verujte da mi je bilo lakše ući „na mala vrata“ do bardova svetske košarke Džonsa, Stankovića, Bisnela i Hepa ili bilo kog trenera stranih reprezentacija, nego što bih od kuma Ace iščupao oficijelnu izjavu ili informaciju pred neku utakmicu.

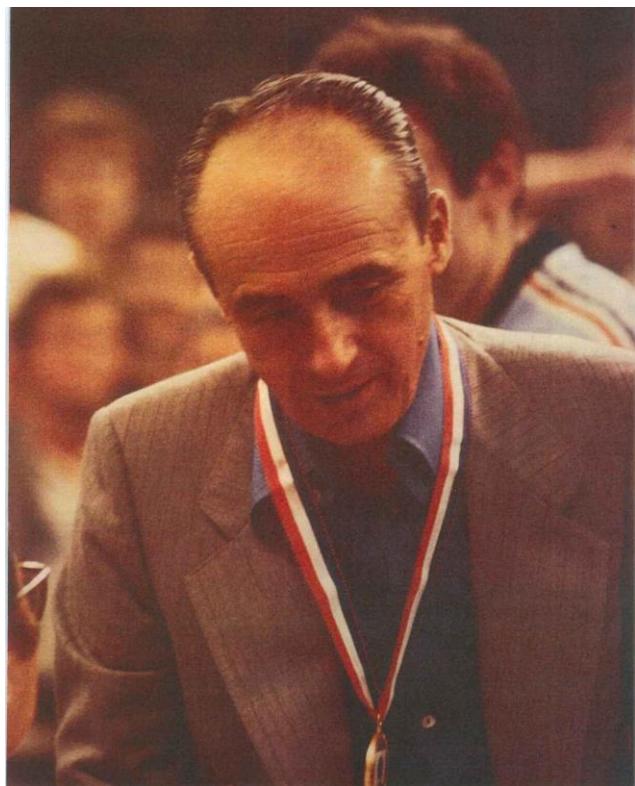
Krešimir Ćosić i Aleksandar Nikolić

Taj, od stranih novinara nazvan Mali Napoleon, imao je isti stav prema svim novinarima. Kad smo, na trijumfalnom povratku kući već bili na aerodromu u koridoru koji vodi na kapiju broj sedam, Profesor mi je prišao i u poverenju šapnuo: „Kume, ostavljam reprezentaciju i idem da treniram čačanski Borac.“

Želimir Obradović i Aleksandar Nikolić

Tanjević je opisujuci Profesora Nikolica izjavio: „Njegov kredo je upecatljiva preciznost do koje dolazi zaustavljanjem i ispravljanjem: on je fantastично koncetrisан i radan“.

U Čačku je zadivio svojim načinom rada Radmila Mišovića, najboljeg košarkaša na svetu među onima koji nikada nisu igrali za reprezentaciju. Mišović je znao da kaže kako „Čiča ubija na treninzima“ i da je „osnov svakog dela igre, pa i šuta, besomučno ponavljanje“.

Profesor je u Čačku zarazio trenerskim virusom omladinca Željka Obradovića, kome će biti mentor u Partizanu, kad je nezaboravna sezona (1991–92) krunisana trojkom Aleksandra Đorđevića u poslednjem sekundu finala Kupa šampiona s Huventudom, u istanbulskoj dvorani „Abdi İpekçi“.

Boris Kristančić, koga je Aca prvo postavio za kapitena reprezentacije, a zatim i za svog pomoćnika, ističe da je današnja košarka u regionu i širom Evrope „puna Acinih tragova“.

„Aca zauzima bez svake sumnje jedno od najeminentnijih, ako ne najeminentnije mesto među trenerima zato što je bio prvi. Zato što je postavio osnove jugoslovenskog uspeha koji na neki način i danas postoji. Sva velika trenerska imena danas nose manji ili veći Acin pečat. U to uopšte ne treba sumnjati.

Nosio je u sebi veliko enciklopedijsko bogatstvo, beskrajnu pedantnost, beskrajno strpljenje, beskrajnu vernost nekim metodama treninga, radu, opštim vrednostima i odnosima među ljudima. Aca je znao sve to da drži u pogonu, da sva znanja sistematizuje, nadograđuje. Iz njega je izviralo neprocenjivo, čisto košarkaško znanje.“

Iz grada kraj Morave vratio se u Italiju, promenivši četiri kluba za četiri godine – Virtus iz Bolonje, Rejer iz Venecije, Viktoriju Libertas iz Pezara i APU iz Udina. I onda je odlučio da završi trenersku karijeru. Kad je to objavio, svi su hteli da im bude savetnik, a tu sreću su, pre svih, imali Božidar Maljković i Jugoplastika, koja će tri puta uzastopce biti evropski šampion (1989–91).

U medjuvremenu je postavljen po pozivu za redovnog profesora DIF-a gde odlazi u penziju 1980 godine.

Toni Kukoča je na pitanje "šta je najdragocenije od svega što je na treninzima Jugoplastike čuo od Ace Nikolića, dao odgovor koji se i danas prepričava kada čujemo stručnjake koji od košarke prave tešku filozofiju. „Imao sam osamnaest godina kad mi je Profesor prišao na jednom treningu i rekao: 'Toni, gledam te kako se naprežeš, kao da radiš neki težak posao. Košarka je muka samo za one koji nemaju talenat, a ti si za nju rođen. Zato se opusti i uživaj u njoj.' I tako sam proigrao.“

Umeo je da peva, bio boem sto mnogi nisu znali, igrao preferans, poker, sah sa prijateljima, voleo cigarete, bio u jednom momentu i profesor i student na DIF-u, imao smisao za humor. Nisu mu dozvolili na DIF-u da doktorira, trazili su cetiri semestra psihologije sto Aca nije prihvatio izmedju ostalog da bi obezbedjuvao egistenciju porodice. Po sopstvenoj prici vise od pedeset posto svih uspeha pripisao je supruzi Kseniji i dvema cerkama, Dubravki i Marini.

Kad su ga primali u Nejsmitovu kuću slavnih u Springfieldu, 1998. godine, kroz glavu mu je prošlo sve ono što ga je dovelo do tog najvećeg priznanja koje dodeljuje američka košarka. I sam se pitao kako je uspeo u jednom životu da prevali put od Ace Kontrice, kako su ga zvali zbog toga što je sa svoja 172 cm bio velemajstor za kontre, do najvećeg trenera evropske košarke.

Najavio ga je Bora Stanković, a onda se sklonio u stranu, ostavivši ga da uživa u ovacijama najvećih legendi ovog sporta. Po onome što je rekao, videlo se da su mu u mislima bili i kalemegdanska šljaka, i Nebojša, i Bora, i Raša, i Soko, i Gec, i Kalember, i Stojković, i Dimić, i Alagić, i Aksentijević i ostali drugari s kojima se upustio u avanturu pod obručima.

Ali, kako je naglasio, najdublji trag na njegovim medaljama ostavila je supruga Ksenija.

U Springfield je prvi put otišao na usavršavanje 1963, obilazeći pet i po meseci odabrane koledže. Tu je upoznao zonski presing. Trideset pet godina kasnije, 2. oktobra, u oldtajmeru marke „linkoln“ približavao se crvenom tepihu, zajedno s ostalim slavodobitnicima: Lajjem Birdom, Lenijem Vilkinsom, Aleks Hanum, Markisom Hajnsom, Ernijem Rajsenom i Džodi Konrad. Sve je pokrivala televizija En-Bi-Si.

„Hvala svim drugovima s kojima sam zakoračio u svet košarke, hvala svim igračima, trenerima i funkcionerima s kojima sam sarađivao, ali iznad svega hvala mojoj supruzi Kseniji. Ostavila mi je pregršt vremena da se posvetim košarci, dok je ona brinula o kući. Bez nje ni ovo divno veče ne bi bilo moguće.“

Zoran Radović, Aleksandar Nikolić i Borislav Stanković 1998 u Springfield-u prilikom prijema profesora Nikolica u Neismith Hall of Fame.

Otišao je s ovog sveta 12. marta 2000, ponevši na onaj svet i Fibin Orden za zasluge da bi ga 2007 FIBA uvrstila i u Kucu Slavnih. Kao da je tamo požurio, da ne bi kvario posao onima koji budu konkursali za najboljeg trećeg milenijuma.

Nebojša Popović je u oproštajnom govoru svom kumu, onako kako samo on zna, na jednom listu papira smestio čitav život ispunjen priznanjima:

Aca je bio primer znanja, sposobnosti, radne energije, kulturnog sportskog ponašanja, pravičnosti i skromnosti. Bio je pažljiv, umeren, retko disciplinovan i nikada kažnjavan, poštovan od sudija, protivnika, navijača i publike. Zbog takvog stila života i shvatanja sporta, bio je idealan vaspitač, ne samo svojih igrača, među kojima je uživao veliki ugled, već i brojnih trenera koji su izrasli u školi Profesora i koji su se sportskom moralu i vrlinama od njega učili i van sportskih terena.

Bio je košarkaški kosmopolit. Voleo je iznad svega svoj grad u kome se košarkaški rodio i okončao, voleo je svoju zemlju čijoj afirmaciji je toliko doprineo, ali je voleo i ceo košarkaški svet u kome za njega nije bilo granica. Ostavio je duboke tragove svog rada u skoro svim beogradskim ekipama, učio vrhunskoj košarci klubove, igrače i trenere iz svih delova bivše Jugoslavije.

Istina je, uostalom koju niko i ne osporava, da je Aca bio tvorac ne samo naše snažne državne reprezentacije i svih stručnjaka, koji su nastavili i nastavljaju njegovo delo. U svakoj medalji osvojenoj i van njegovog neposrednog učešća, bilo je i njegovog rada, ideja i nemalog doprinosa. Biće tako i dalje i pobedonosni pohod jugoslovenske košarke, koji traje već skoro četiri decenije, produžiće, uvereni smo, upravo oni zadojeni njegovom ljubavlju, njegovim entuzijazmom i njegovom košarkaškom mišlju.

Aca je, kažu, bio košarkaški pesimista. To nije tačno. On se samo nikada nije mirio s prosečnošću i nikada se nije zadovoljavao postignutim. Uvek je težio boljem i savršenijem. Pratio je pomno sva novija dostignuća, neka prihvatio, druga dopunjavao svojim dugogodišnjim iskustvom. No, stalno je učio i znao reći: „Mi smo košarkaški jaki zato što lako usvajamo novine i stalno tražimo da se igra bolje, brže i zanimljivije.“

